

Сімнадцяте жовтня

Класна робота

Тема 2. КНЯЖА РУСЬ-Україна

*Тема урока: КИЇВСЬКА РУСЬ.
ПЕРШІ КНЯЗІ*

Мета уроку: познайомити учнів з життям і діяльністю перших київських князів, створити їхні образні портрети, продовжити формування навичок самостійної та групової роботи, розвивати вміння чітко й логічно висловлювати свої думки, продовжити формування хронологічних навичок, виховувати повагу до минулого.

З попереднього розділу ми дізналися, що українські землі в давні часи заселяли скіфи, греки, слов'яни. Вони, як і багато інших народів, залишили після себе чимало пам'яток. Слов'янські племена утворили на території українських земель державу - Київську Русь. Як виникла ця держава? Хто її розбудував? Якими справами запам'яталися її володарі? Чому про Київську Русь знали в Європі і за її межами? Відповіді на ці та багато інших запитань дізнаємося з розділу «Княжа Русь – Україна».

Сьогодні ми поговоримо про відоме вже
вам письмове історичне джерело
літопис «Повість минулих літ». Звідти
ми черпаємо основні знання про
Київську Русь — першу на нашій
території державу із центром у Києві.

Засновники Києва—Кий, Щек і Хорив та сестра їхня Либідь

Кий, Щек, Хорив та сестра Либідь вважаються засновниками першої династії правителів на Русі. Однак, вони відносяться до, так званих, легендарних князів, бо повідомлення про них є лише в легендах, а інших доказів поки немає.

З легендами можна ознайомитись завдяки Нестору-літописцю, який їх записав у літописі "Повість минулих літ"

Перша легенда, що в племені полян жили Кий, Щек, Хорив та сестра Либідь. На березі Дніпра вони збудували поселення, яке в честь старшого брата назвали Києвом. В честь інших братів названі деякі з київських гір (Щек -> Щекавиця, Хорив - ->Хоривиця), а сестра Либідь залишилась в назв притоки Дніпра (річка Либідь).

Друга легенда, що Кий не був ніяким князем, а був простим перевізником на Дніпрі - перевозив людей та товари через річку. Люди, які очікували на березі на переправу, поступово утворили поселення, яке від перевізника отримало ім'я Київ.

Археологічні розкопки підтверджують думку Нестора і засвідчують, що Київ виник наприкінці V-у першій половині VI століття. Історики вважають, що Кий став родоначальником нової династії – Києвичі.

Аскольд і Дір

Час правління

- ? – 882 р.

Діяльність

- Укріплення держави та війська;
- Спроба укріплення влади за допомогою релігії (християнства);
- Вихід Київської держави на міжнародну арену (вдалий похід на Візантію у 860 р.)

Давній літопис «Повість временних літ» сповіщає нам, що після смерті Києвичів на землях полян ще довгий час княжили їхні нащадки. Потім для Києва настали важкі часи: «.. зазнали утисків поляни від деревлян та інших навколишніх народів, і найшли на них хозари». У цей час біля Києва з'явилися варязькі воїни Аскольд і Дір. За одними оповіданнями варяги захопили Київ і стали ним правити, за іншими — кияни самі запросили варязьких воїнів. Так чи інакше, Аскольд і Дір надали східним слов'янам військову підтримку, звільнили від данини кочівникам і стали князувати в Києві.

За часів Аскольда й Діра зросла могутність Київської держави, розширилися її кордони: владу Києва визнали племена деревлян, частина сіверян і дреговичів. Була також невдала спроба приєднати полочан і кривичів.

Київ став не тільки великим торговим містом, осередком полянської землі, а й перетворився на центр наддніпрянської держави, яка мала у своєму розпорядженні могутнє військо й кинула виклик самій Візантії.

Олег

Час правління

- 882 – 912 рр.
- **Діяльність**
- У 882 Олег здобув Київ. При взятті Києва він убив київського князя Аскольда.
- У 907 році Олег вирушив в похід на Константинополь.
- Вершиною його здобутків вважають похід на Константинополь і угоду з Візантією 911 р.
- Олег помер 912 р. від укусу змії.

Походження князя Олега. У кінці IX ст., після смерті новгородського князя Рюрика, варяга за походженням, до повноліття його сина Ігоря, фактичним правителем новгородської землі став Олег (ім'я походить від скандинавського слова *helga* — мудрий). Він здійснював численні завойовницькі й торгові походи, і у 882 році, як повідомляє «Повість временних літ», зібрав велике військо й вирушив походом на південь, до Києва. Заховавши дружину й човни, Олег представився купцем, що привіз дарунки київським князям. Коли Аскольд і Дір вийшли привітати торгового гостя, Олег заявив їм: «Ви не князі, і не княжого роду, а це син Рюрика», — і показав на малолітнього Ігоря, якого привели воїни. Аскольда й Діра підступно вбили. Аскольд був похований на Печерську (звідси й назва місцевості — Аскольдова могила), а Дір — поблизу того місця, де пізніше буде збудована церква святої Ірини (неподалік від Софійського собору).

Захопивши Київ, Олег зробив місто своєю резиденцією, наголосивши: «Бути Києву матір'ю містам руським». Так, у єдину державу об'єдналися слов'янські землі Півночі та Півдня.

Ігор

- **Час правління**
- 912 – 945рр.
- **Діяльність**
- Достовірно відомі походи Ігоря на Константинополь (Царьград) у 941 та 943 роках.
- У 944 році між Києвом і Царгородом було досягнуто згоди і укладено союзню і торговельну угоду.
- Привязали його до стовбурів двох нагнутих дерев, відпустили й дерева роздерли його тіло на дві частини. Літопис подає смерть Ігоря на 945 р.

Ігор Рюрикович — Великий Князь Київський (912—945). За деякими даними — основоположник київської династії князів (що їх пізніше назвали Рюриковичами) Морські походи князя Ігоря мали широкий міжнародний резонанс, про них писали його сучасники — візантійські хроністи Симеон Льготет, Григорій і Ліудкранд та арабський хроніст Масуді. За їхніми оповіданнями, в 941 році князь Ігор розпочав війну з Візантією. Причини цієї війни залишилися невідомими. Найбільш імовірною вважають версію, що Візантія знову почала обмежувати Русь в торгівлі та намагалася колонізувати Чорноморське узбережжя русів. Достовірно відомі походи Ігоря на Константинополь (Царьград) у 941 та 943 роках. У 944 році між Києвом і Царгородом було досягнуто згоди і укладено союзну і торговельну угоду. Русь зобов'язувалася допомагати імператорові військами та не посягати більше на його володіння у Криму. В останні роки князювання Ігор вів війну з деревлянами. Причиною невдоволення деревлян владою князя була велика данина. Вони прив'язали Ігоря до стовбурів двох нагнутих дерев відпустили й дерева роздерли його тіло на дві частини. Існують по суті й перекази про це. Літопис подає смерть Ігоря на 945 р.

Князь Ігор (912-945 рр.)

Після смерті князя Олега Київська держава стала слабшати. Племена деревлян відмовилися платити данину Києву, а на кордонах Руської землі з'явилися могутні кочівники. Лихий час зайняв престол Рюриківсин, князь Ігор. Він довів своє право на князювання: придушив виступи деревлян, наклав на них ще більшу данину, дав відсіч печенігам і навіть використав їх для зміцнення могутності Київської держави (найняв їх у військо) і своєї влади. Літописи сповіщають, що під владою Ігоря опинилося 20 «світлих князів руських». У Новгороді Ігор посадив намісником свого сина Святослава, чим здійснив певну консолідацію земель Руської держави.

941 року Ігор розпочав військовий похід проти Візантії, під час якого, за свідченням сучасників, його флот налічував 1 тис. бойових кораблів і 40 тис. воїнів. Однак похід виявився невдалим: візантійський флот перестрів русичів і застосував проти них «грецький вогонь» (суміш смоли, сірки, нафти та селітри, яку виливали з мідних труб). Утративши частину кораблів, Ігор відступив, та за 2 роки зібрав велику дружину, найнявши печенігів, і знову вирушив на Візантію. На цей раз візантійці вирішили не ризикувати й підписали з Києвом мирний договір.

943 року Ігорева дружина здійснила похід до Каспійського моря, розгромила багато мусульманських місій і з великою здобиччю повернулася до Києва. Невдовзі черговий акт непокори деревлян знову змусив Ігоря вирушити в похід, який виявився для нього останнім. Деревляни й на цей раз були змушені підкоритися та сплатити данину. Князь Ігор уже повертався додому, як незадоволена малою здобиччю дружина стала вмовляти його повернутися та взяти додаткову данину. Обурені деревляни зібралися на віче й вирішили покарати кривдників. «Унадиться вовк до овець, то знищить усе стадо», — вирішили вони. Ігореві дружинники потрапили в засідку, а самого князя прив'язали до верхівок двох дерев і розірвали. Щоб уникнути війни з Києвом, деревляни послали до столиці представницьке посольство.

Ольга

- **Час правління**
- 945 – 964 рр.
- **Діяльність**
- Ольга — київська княгиня з 945 року.
- Правила Руссю в роки неповноліття свого сина Святослава
- Близько 955 прийняла християнство
- 964 рік - відхід Ольги від державних справ.

Ольга — дружина князя Ігоря І, київська княгиня з 945 року. Помстилась за загибель чоловіка жорстокою розправою бл. 945 р. над деревлянами, які його вбили. Повість минулих літ містить епічне сказання про помсту Ольги деревлянам за вбивство чоловіка (Ігоря). За цим сказанням деревляни надіслали до Києва послів, які запропонували княгині стати дружиною деревлянського князя Мала. Перше посольство княгиня живцем поховала в човні, друге — спалила в мийниці; в чому дослідники вбачають відображення реальних поховальних обрядів тих часів. Правила Руссю в роки неповноліття свого сина Святослава (до кінця 50-х років X ст.). Упорядкувала збирання данини, організувала опорні пункти київської влади (погости). Близько 955 прийняла християнство, але не змогла зробити його державною релігією. До 964 року літопис відносить початок самостійного княжіння Святослава І, що може свідчити про відхід Ольги від державних справ.

Святослав

- **Час правління**
- 964 – 972 рр.
- **Діяльність**
- У 964 році князь Святослав здійснив свій перший похід на землі слов'янського племені в'ятичів. В'ятичі підкорилися Києву.
- У 967 році Святослав переміг болгарське військо
- Навесні 972 року князь на дніпровських порогах загинув у битві з печенігами.

Святослав Ігорович — Великий князь Київський 964 до 972. Значно розширив територію Київської Русі, провадив активну зовнішню політику. Підкорив волзьких булгар, аланів, радимичів, в'ятичів. Матір'ю Святослава була княгиня Ольга. Батьком княжича Святослава був київський князь Ігор. У 964 році князь Святослав здійснив свій перший похід на землі слов'янського племені в'ятичів. В'ятичі підкорилися Києву. У 967 році Святослав рушив до берегів Дунаю. Чисельність війська Святослава під час його першого болгарського походу оцінюється у десять тисяч воїнів. Перша ж битва з болгарським царським військом принесла перемогу руській зброї. Навесні 970 року військо русинів стрімко перетнуло болгарську землю і Балканські гори, розкидавши там ворожі заслони. Пройшовши таким чином близько 400 кілометрів, воно осадило місто-фортецю Аркадіополь. Візантіїці почали переговори та в результаті русини по своїй волі залишали Болгарію і йшли на Русь. Навесні 972 року князь разом з воїнами на дніпровських порогах загинув у битві з печенігами. Існує легенда, що печеніги з черепа Святослава зробили святковий кубок з якого частували самих шанованих гостей.

Сходинки історії

Київ

Вст.

Аскольд
та Дір
? - 882 р.

Олег
882-91
2

Ігор
912 - 945

Ольга
945 - 964

Святослав
964 - 972

Формування держави
Київська Русь

Домашнє завдання:

- Опрацювати матеріал підручника
- Віктор Мисан §7 (стор. 45–49);
- Підготувати доповідь на одного із князів. (2-3 сторінки)

